

20-22 June 2025
Ankara Türkiye

7. BASKENT INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES

FULL TEXTS BOOK

EDITED BY

Assoc. Prof. Dr. Ethem İlhan ŞAHİN

ISBN - 979-8-89695-102-5

VII. BASKENT INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES

AHLAKİ ÖZ SAYGI ÖLÇEĞİNİN TÜRKÇE'YE UYARLANMASI: GEÇERLİLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

Ahmet Salih ACAR¹

¹ Marmara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı Adı,
İstanbul, Türkiye

¹ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6526-358X>

Prof. Dr. Halil EKŞİ²

² Marmara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı Adı,
İstanbul, Türkiye

²ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7520-4559>

Prof. Dr. Füsun EKŞİ³

³İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı
Adı, İstanbul, Türkiye

³ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5741-2725>

Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Halil DEMİR⁴

⁴Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitimde Rehberlik ve Psikolojik Hizmetler Anabilim
Dalı, Van, Türkiye

⁴ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9397-9232>

ÖZET

Bu araştırmanın temel amacı, Clucas ve arkadaşları (2022) tarafından geliştirilen Ahlaki Öz Saygı Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanarak geçerlik ve güvenirlik analizlerinin yapılmasıdır. Çalışmanın örneklemini Türkiye genelinde farklı illerden gönüllü olarak araştırmaya katılan, 18 yaş ve üzerindeki yetişkin bireyler oluşturmaktadır. Bu doğrultuda toplam 213 katılımcıya ulaşılmıştır. Uyarlama sürecinde, ölçeğin orijinal İngilizce formu alanında uzman dil uzmanları tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Türkçe formun oluşturulmasının ardından, anlam ve içerik tutarlılığını sağlamak amacıyla farklı dil uzmanları tarafından tekrar İngilizce'ye çevrilmiş ve geri çeviri (back translation) yöntemiyle ölçeğin çeviri güvenirliği değerlendirilmiştir. Elde edilen çeviri, psikolojik danışmanlar ve dil uzmanları tarafından orijinal ölçekle karşılaştırılarak kapsamlı biçimde incelenmiş ve ölçeğin nihai Türkçe formu oluşturulmuştur. Yedi maddeden oluşan ve tek boyutlu bir yapıya sahip olan bu ölçeğin yapı geçerliliği Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) ile test edilmiştir. Yapılan DFA sonucunda [$\chi^2(43,755, n=213)$, RMSEA=.07, GFI=.95, CFI=.96, NFI=.95, SRMR=.036] değerleri elde edilmiştir. Bu bulgular, ölçeğin orijinalindeki tek faktörlü yapının Türkçe formda da korunduğunu ve doğrulandığını göstermektedir. Ölçeğin iç tutarlılığını belirlemek amacıyla hesaplanan Cronbach Alfa katsayısı .90 olarak bulunmuş ve bu değer, yüksek düzeyde güvenirlik göstergesi olarak değerlendirilmiştir. Ölçüte dayalı geçerlilik kapsamında, 71 katılımcıya Rosenberg Öz Saygı Ölçeği ve

VII. BASKENT INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES

Ahlaki Kimlik Ölçeği birlikte uygulanmıştır. Elde edilen analiz sonuçları, Ahlaki Öz Saygı Ölçeği ile her iki ölçek arasında $p<.01$ düzeyinde anlamlı ilişkiler olduğunu ortaya koymuştur. Bu bulgular, ölçeğin ölçüt bağıntılı geçerliliğinin yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak, bu çalışma Ahlaki Öz Saygı Ölçeği'nin Türkçe formunun geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu ortaya koymuştur. Bu ölçeğin, 18 yaş üzeri bireylerin ahlaki boyuttaki öz saygı düzeylerini ölçmede kullanılabilecek pratik ve bilimsel temelli bir veri toplama aracı olarak kullanılabileceği öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Öz saygı, ahlak, öz yeterlilik, ölçek uyarlaması, geçerlik, güven

ABSTRACT

The primary aim of this study is to adapt the *Appraisal Self-Respect Scale*, developed by Clucas et al. (2022), into Turkish and to examine its validity and reliability. The study sample consisted of adult individuals aged 18 and over who voluntarily participated from various provinces across Türkiye, totaling 213 participants. During the adaptation process, the original English version of the scale was translated into Turkish by expert linguists in the relevant field. To ensure semantic and content consistency, the Turkish version was back-translated into English by different language experts, and the translation reliability was evaluated through the back-translation method. The resulting Turkish version was thoroughly reviewed by psychological counselors and linguists in comparison with the original scale, and the final Turkish form was established. The scale, which consists of seven items and has a unidimensional structure, was subjected to Confirmatory Factor Analysis (CFA) to assess construct validity. The CFA yielded the following fit indices: $\chi^2(43.755, n=213)$, RMSEA = .07, GFI = .95, CFI = .96, NFI = .95, SRMR = .036]. These findings confirm that the unidimensional structure of the original scale was preserved in the Turkish version. The internal consistency of the scale was determined by calculating the Cronbach's alpha coefficient, which was found to be .90, indicating a high level of reliability. For criterion-related validity, the Rosenberg Self-Esteem Scale and the Moral Identity Scale were administered alongside the adapted scale to 71 participants. The analyses revealed statistically significant correlations ($p < .01$) between the Appraisal Self-Respect Scale and both of the other scales, indicating sufficient criterion-related validity. In conclusion, this study demonstrates that the Turkish version of the Appraisal Self-Respect Scale is a valid and reliable measurement tool. It is suggested that the scale can serve as a practical and scientifically grounded instrument for assessing moral aspects of self-respect in individuals aged 18 and above.

Keywords: Self-respect, morality, self-efficacy, scale adaptation, validity, reliability

GİRİŞ

Özsaygı, bireyin kendilik değerine ilişkin bilişsel ve duygusal algılarının toplamı olarak tanımlanabilir (Rosenberg, 1965; Çuhadaroglu, 1986). Bireyin kendisini yeterli ve sevebilir olarak görmesi (Tafarodi & Swann, 1995) ve olumlu bir benlik algısı geliştirmesi (Aydın & Oğuz, 2012) özsaygının temel bileşenlerindendir. Rosenberg (1965), özsaygıyı bireyin kendisini değerlendirmesi sonucu geliştirdiği olumlu veya olumsuz tutumlar olarak tanımlamaktadır. Bu tutumlar yetenek, başarı, sosyal ilişkiler ve inançlarla şekillenmektedir. Benzer şekilde Baumeister (2003), özsaygının sosyal bağlamda bireyin kendisini değerli hissetmesiyle ilişkili olduğunu öne sürmektedir. Çuhadaroglu (1986) ise özsaygıyı bireyin kendini kabul etmesi, beğenmesi ve değerli hissetmesi olarak ele almaktadır. Aydın ve Oğuz (2012) de özsaygıyı bireyin kendisine yönelik olumlu ve gerçekçi bir algı geliştirmesi olarak tanımlamaktadır.

VII. BASKENT INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES

Bu tanımlardan hareketle, özsaygı bireyin belirli bir bağlamda beklenen sonuçlara ulaşma kapasitesine olan inancı ile doğrudan ilişkilidir (Aypay, 2010). Bandura (1977), bireyin yetenek ve kapasitelerine ilişkin inançlarının, özsaygı düzeyini belirleyen temel faktörlerden biri olduğunu ve kişinin kendine duyduğu güvenin çabalarını artırarak gelişimini olumlu yönde etkilediğini vurgulamaktadır.

Görüldüğü gibi literatürde özsaygı genel olarak bireyin kendilik değeri ile bağlantılı bilişsel ve duygusal algılar çerçevesinde ele alınmıştır (Rosenberg, 1965).

Türkiye bağlamında meseleye bakıldığında da özsaygı üzerine yapılan çalışmaların çoğunluğu, klasik özsaygı tanımlarını ve ölçümlerini temel almakta, bireyin kendine dair olumlu ya da olumsuz yargılarını belirlemeye odaklanmaktadır (Çuhadaroglu, 1986; Aydın & Oğuz, 2012).

Ancak son yıllarda yapılan çalışmalar, özsaygının yalnızca bireysel bir algıdan ibaret olmadığını, aynı zamanda onur, ahlaki cesaret ve kişinin idealleriyle bağlantılı karakter temelli boyutlarının da önemli olduğunu ortaya koymaktadır (Clucas vd., 2023).

Bu hususta Clucas vd. (2023) tarafından yapılan çalışmalar, öz saygının yalnızca bireyin kendine yönelik tutumlarıyla sınırlı olmadığını, aynı zamanda bireyin karakterini ve toplumsal yapı içerisindeki onurunu değerlendirmesiyle de ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, "Değerlendirmeye Dayalı Özsaygı" (Appraisal Self-Respect - ASR) kavramı öne çıkmaktadır. ASR, bireyin kendisini yalnızca bireysel başarıları üzerinden değil, aynı zamanda ahlaki bütünlüğü, toplumsal itibarı ve onurlu duruşu üzerinden değerlendirmesini ifade etmektedir (Rodrigues Bezerra, 2017). ASR, kişinin kendisini aşağılayıcı veya ahlaki olmayan davranışlara boyun eğmeden, ahlaki cesaret ve karakter sağlamlığı göstererek değerini teyit etmesi ile ilişkilidir (Kristjansson, 2007). Ayrıca, bireyin ahlaki ilkelerine bağlılığı ve kendini savunabilme yetisi de ASR'nin önemli bileşenlerindendir (Clucas vd., 2023). Bu kavram, özsaygının bireysel ve toplumsal iyi oluşa olan katkılarını daha geniş bir perspektiften ele almayı mümkün kılmaktadır (Renger, 2024).

Özsaygı kavramının ölçülmesi, soyut bir yapıya sahip olması nedeniyle önemli bir araştırma alanıdır. Bu doğrultuda, özsaygıyı ölçmeye yönelik çeşitli ölçekler geliştirilmiştir (Coşkun & Eren, 2024). Bu ölçekler arasında ülkemizde ve dünyada en yaygın kullanılanlardan bazıları şunlardır:

1. Rosenberg Özsaygı Ölçeği (1965): Bireyin kendisine yönelik olumlu veya olumsuz tutumlarını ölçmektedir (Greenberger vd., 2002).
2. Coopersmith Özsaygı Envanteri (1981, 1987, 2002): Bireyin genel benlik, sosyal benlik-akranlar, ev-ebeveynler ve okul-akademik alanlardaki özsaygısını değerlendirmektedir (Pottard, 2017).
3. Öz-Beğeni/Öz-Yeterlik Ölçeği (1995): Taforodi ve Swann tarafından geliştirilen bu ölçek, özsaygıyı öz-beğeni (kendini değerli hissetme) ve öz-yeterlilik (kendi yeteneklerine güvenme) boyutlarında ele almaktadır (Taforodi & Swann, 1995).

Bu ölçekler özsaygının birçok yönünü değerlendirse de bireyin kendini onurlu, ahlaki ve toplumsal olarak değerli hissetmesine yönelik bir ölçüm aracı eksikliği bulunmaktadır. Bu eksikliği gidermek amacıyla "Değerlendirmeye Dayalı Özsaygı Ölçeği" (Appraisal SelfRespect Scale – ASRS) geliştirilmiştir (Clucas vd., 2022).

Bu çalışmada, ASRS'nin geliştirilmesiyle birlikte değerlendirmeye dayalı özsaygıyı ölçmek için geçerli ve güvenilir bir ölçek oluşturmak, bu kavramın özsaygının geleneksel tanımının ötesinde psikolojik ve sosyal sonuçları tahmin etmedeki önemini göstermek ve kavramın teorik sınırlarını ampirik olarak sağlamlaştırmak amaçlanmıştır. Tek boyut ve 7 maddeden oluşan bu ölçek 18 yaş üzeri olan yetişkin kişiler arasında test edilmiş ve yüksek düzeyde geçerlik ve güvenilirlik değerleri elde edilmiştir. (Clucas vd., 2022).

VII. BASKENT INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES

Ayrıca ASR kavramı ve bu kavramı ölçmeyi hedefleyen Appraisal Self-Respect Scale (ASRS), Türkiye’de henüz çalışılmamış yeni ve özgün bir alana işaret etmektedir. Yurt dışında geliştirilen güncel ölçme araçlarının Türkçeye uyarlanması, hem kültürel bağlamda geçerli ve güvenilir veriler elde edilmesini sağlamakta hem de psiko-eğitsel müdahale süreçlerinin bilimsel temellere dayandırılmasına katkı sunmaktadır (Rodriguez et al., 2020; Livingstone et al., 2011; Garaigordobil, 2015). Bu bağlamda, Clucas ve arkadaşları (2022) tarafından geliştirilen *Appraisal Self-Respect Scale (ASRS)*, bireyin özsaygısını yalnızca bireysel başarıları üzerinden değil, aynı zamanda ahlaki duruşu, toplumsal itibarı ve değerlere bağlılığı üzerinden değerlendirmesine imkân tanıyan kapsamlı ve yenilikçi bir ölçme aracı olarak dikkat çekmektedir.

ASRS, özsaygının karakter temelli ve değerlere dayalı yönlerini empirik düzeyde değerlendirme imkânı sunarak, bireyin kendine dair onur algısı, ahlaki bütünlüğü ve kendini savunabilme kapasitesi gibi boyutları ön plana çıkarmaktadır. Orijinal çalışmada, ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik değerlerinin yüksek olduğu saptanmış ve özsaygının daha geniş bir kuramsal çerçevede ele alınabileceği vurgulanmıştır (Clucas vd., 2022).

Bu doğrultuda, ASRS’nin Türkçeye uyarlanması Türkiye’deki ergen ve yetişkin örneklemeler üzerinde değerlere dayalı özsaygı algısını ölçmek adına bilimsel geçerliği olan bir ölçme aracı kazandıracaktır. Ölçeğin kültürel geçerliliği test edilerek, yalnızca akademik araştırmalara değil, aynı zamanda psikolojik danışmanlık, rehberlik uygulamaları ve değer temelli psikoeğitsel müdahalelere de katkı sağlaması hedeflenmektedir. Ayrıca, bu ölçek aracılığıyla özsaygının geleneksel tanımlarının ötesine geçilerek, bireyin sosyal ve ahlaki iyi oluşu bağlamında değerlendirilebilmesi amaçlanmaktadır.

YÖNTEM

Evren ve Örneklem / Çalışma Grubu

Çalışma grubunun belirlenmesinde uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Orijinal çalışmayla aynı olacak şekilde 18 yaş üstü yetişkin bireylee ulaşılmış ve bu kişilerin farklı bölgelerden, farklı eğitim düzeylerinden ve farklı sosyoekonomik seviyelerden olmasına özen gösterilmiştir. Bu doğrultuda toplam 213 gönüllü katılımcıya ulaşılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada uyarlanan Ahlaki Özsaygı Ölçeği, yetişkinlerin ahlaki özsaygı düzeylerini ölçebilmek amacıyla C. Clucas (2022) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, 7’li likert tipi (1-Kesinlikle Katılmıyorum, 7- Kesinlikle Katılıyorum) şeklinde cevaplama anahtarına sahip, tek boyutlu olup 7 maddeden oluşmaktadır.

Ahlaki Kimlik Ölçeği, Blasi’nin (1983) ahlaki kimlik kuramı temel alınarak geliştirilmiştir. Ölçek, bireylerin ahlaki kimlik düzeylerini ölçmek amacıyla Kürüm ve Ekşi (2022) tarafından oluşturulmuş; 18-60 yaş aralığındaki yetişkin bireylerden elde edilen verilerle psikometrik özellikleri test edilmiştir. Geliştirme sürecinde öncelikle literatür taranmış, ardından içerik analizi ile oluşturulan 104 maddelik taslak form uzman görüşleri doğrultusunda revize edilmiştir. Yapı geçerliği açıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri ile test edilmiş; ölçek, duygu, düşünce ve davranış olmak üzere üç alt boyutlu 25 maddelik bir yapı olarak belirlenmiştir. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı genel toplam için .94; alt boyutlar için sırasıyla .94 (duygu), .87 (düşünce) ve .84 (davranış) olarak rapor edilmiştir.

Rosenberg Özsaygı Ölçeği (RSES), Morris Rosenberg tarafından 1965 yılında geliştirilmiş, bireylerin benlik saygısı düzeylerini ölçmeyi amaçlayan öz bildirim tarzı bir ölçme aracıdır. Ölçek, 4’ü ters maddeden oluşan toplam 10 maddeden meydana gelir ve genellikle 4’lü likert tipinde (1=Kesinlikle Katılmıyorum, 4=Kesinlikle Katılıyorum) puanlanır. Türkçeye uyarlama çalışmaları Çuhadaroglu

VII. BASKENT INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES

(1986) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin Türkçe formuna ait iç tutarlık katsayısı .76 olarak bulunmuştur. Bu ölçek, özellikle ergen ve yetişkin gruplarda yaygın olarak kullanılmakta ve genel benlik saygısını ölçmede geçerli ve güvenilir bir araç olarak kabul edilmektedir.

İşlemler

ASRS'nin Türkçeye uyarlanması sürecinde ilk adım olarak Clucas ile iletişime geçilmiş ve gerekli izinler alınmıştır. Daha sonra ölçeğin çeviri çalışmalarına başlanmıştır. Bu kapsamda, ölçeğin İngilizce formu, ana dili Türkçe olup İngilizce bilgisi ileri düzeyde olan beş uzman tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Elde edilen çeviriler, psikolojik danışmanlık ve rehberlik alanında yüksek lisans eğitimi gören dört kişilik bir grupla düzenlenen panelde değerlendirilmiş ve her bir madde için en uygun Türkçe ifade belirlenmiştir. Hazırlanan Türkçe form, ölçeği daha önce görmemiş iki bağımsız çeviri uzmanı tarafından tekrar İngilizceye çevrilerek geri çeviri yapılmıştır. Orijinal form ile geri çeviri sonucu elde edilen formun anlam bakımından örtüştüğü görülmüş ve ölçek uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Uygunluğu onaylanan bu maddeler Google Form aracılığıyla hazırlanmış ve pilot uygulama kapsamında 10 kişilik bir denek grubuna sunulmuştur. Pilot uygulamadan elde edilen geri bildirimlerin olumlu olması üzerine ölçeğin nihai hali oluşturularak veri toplama sürecine geçilmiştir. Ahlaki Özsaygı Ölçeği'nin yapı geçerliği doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile test edilmiştir. Madde analizleri madde-toplam puan korelasyonları üzerinden yapılmıştır. Ölçeğin iç tutarlılığını değerlendirmek amacıyla Cronbach Alfa katsayısı hesaplanmış, ölçüt geçerliği için ise Rosenberg Özsaygı Ölçeği ve Ahlaki Kimlik Ölçeği kullanılmıştır.

BULGULAR

Yapı Geçerliği

Bir ölçme aracının kavramsal ya da kuramsal temelini incelemek amacıyla en sık başvuru alan istatistiksel tekniklerden biri doğrulayıcı faktör analizidir (DFA). Bu analiz türü, gözlenen değişkenlerin önceden belirlenen gizil faktörlerle ne düzeyde örtüştüğünü sınar. Bu doğrultuda, oluşturulan modelin elde edilen verilerle uyum derecesi değerlendirilir. Bu çalışmada Ahlaki Özsaygı Ölçeği'ne yönelik DFA uygulanarak maddelerin belirlenen faktör yapısına uygunluğu kontrol edilmiş; faktör yüklerinin anlamlılığı ve yapı geçerliliği gözden geçirilmiştir. Alanyazında genel kabul gören ölçütlere göre, .32 ve üzerindeki faktör yüklerinin yeterli olduğu ve maddenin teorik yapıya katkı sağladığını gösterdiği belirtilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2001).

Ahlaki Özsaygı Ölçeği'nin tek faktörlü yapısını sınamak için birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Bu analizde RMSEA, SRMR, CFI, GFI ve NFI uyum indeksleri hesaplanmıştır. Elde edilen analiz sonuçları Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Birinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizine Ait Uyum Değerleri

Düzye	X ²	df	X ² /df	RMSEA	NFI	GFI	CFI	SRMR
1. Düzey	43,755	13	3,36	0.07	0.95	0.95	0.96	0.036

Tablo 2'de uygulanan DFA sonrasında tek boyutlu ve yedi maddelik ölçekten elde edilen uyum değerleri verilmiştir. Bu uyum değerlerinin uyum parametrelerine uygunluğunun ölçülmesi (Schermelleh-Engel, Moosbrugger, & Müller, 2003: 52) için Tablo 2'de verilen parametreler göz önüne alınmıştır.

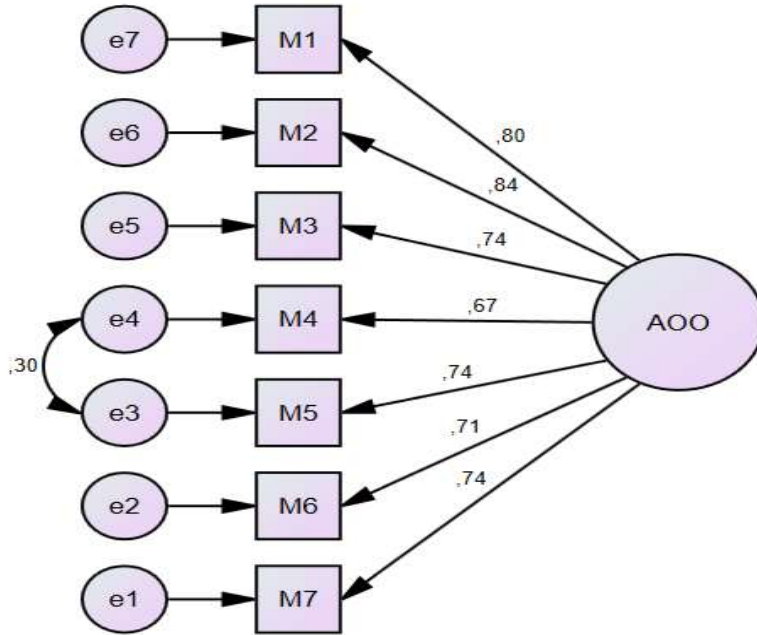
VII. BASKENT INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES

Tablo 2. DFA'ya İlişkin Uyum İndekslerinin Değerlendirilmesi

Uyum Ölçüleri	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Elde Edilen Uyum Değerleri
χ^2/df	$0 \leq \chi^2/df \leq 2$	$2df \leq \chi^2/df \leq 5df$	3.36
RMSEA	$0 \leq RMSEA \leq 0.05$	$0.05 \leq RMSEA \leq 0.08$	0.07
SRMR	$0 \leq SRMR \leq 0.05$	$0.05 \leq SRMR \leq 0.10$	0.036
CFI	$0.95 \leq CFI \leq 1.00$	$0.90 \leq CFI \leq 0.97$	0.96
GFI	$0.90 < GFI < 1.00$	$0.85 < GFI < 0.90$	0.95
NFI	$0.95 \leq NFI \leq 1.00$	$0.90 \leq NFI < 0.95$	0.95

Tablo 2 incelendiğinde, gerçekleştirilen birinci düzey faktör analizine ilişkin uyum indekslerinin Ahlaki Özsayı Ölçeği için iyi ve kabul edilebilir düzeyde uyum sağladığı anlaşılmaktadır. χ^2/df , RMSEA, SRMR, NFI, CFI ve GFI değerlerinin büyük çoğunluğu iyi uyum sınırları içinde yer almakta olup, özellikle χ^2/df ve RMSEA değerlerinin kabul edilebilir uyum aralıklarına da girdiği görülmektedir. Bu doğrultuda, yapılan doğrulayıcı faktör analizinden elde edilen bulgular, ölçeğin tek boyutlu modelinin en azından kabul edilebilir düzeyde bir uyum gösterdiğini ortaya koymaktadır. Ahlaki Özsayı Ölçeği'ne ilişkin birinci düzey doğrulayıcı faktör analizine ait diyagram ise Şekil 1'de yer almaktadır.

Şekil 1. Ahlaki Özsayı Ölçeğine Ait Birinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi Diyagramı

VII. BASKENT INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES

Şekil 1’de Ahlaki Özsaygı Ölçeği’nin (AÖÖ) tek faktörlü yapısına ilişkin doğrulayıcı faktör analizi sonuçları detaylı şekilde sunulmaktadır. Ölçekteki her bir madde (M1-M7) ile gizil değişken (AÖÖ) arasındaki faktör yükleri incelendiğinde, değerlerin .67 ile .84 aralığında değiştiği görülmektedir. Alan yazında .32 ve üzerindeki faktör yüklerinin yeterli kabul edildiği göz önünde bulundurulduğunda (Tabachnick & Fidell, 2001), ölçek maddelerinin tamamının bu kritere uygun olduğu ve ilgili kavramla anlamlı bir bağlantı kurduğu anlaşılmaktadır. Maddeler arasında en yüksek faktör yüküne sahip olan M2 maddesi (.84) iken, en düşük yük değeri M4 maddesinde (.67) gözlenmiştir. Elde edilen bulgular, ölçek maddelerinin ahlaki özsaygı kavramını temsil etmede güçlü bir katkı sağladığını ve yapı geçerliliğinin desteklendiğini ortaya koymaktadır.

Ölçüt Bağıntılı Geçerliği

Ölçüt bağıntılı geçerlik, bir ölçme aracının belirli bir ölçüt ya da kriterle ilişki derecesini belirlemeye yönelik bir geçerlik türüdür. Bu yaklaşım, ölçeğin gerçek dünya ile ne kadar bağlantılı olduğunu göstererek aracın doğruluğunu ve güvenilirliğini değerlendirmeyi amaçlar (Guilford & Fruchter, 1973). Ahlaki Özsaygı Ölçeği’nin ölçüt bağıntılı geçerliğini test etmek amacıyla 71 kişiye Rosenberg Öz Saygı Ölçeği ve Ahlaki Kimlik Ölçeği birlikte uygulanmış ve sonuçlar karşılaştırılmıştır. Bu iki ölçekten elde edilen puanlar arasındaki ilişki analiz edilmiş olup, ilgili bulgular Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 3. Ölçüt Bağıntılı Geçerlik Değerleri

Değişkenler	1	2	3
1- Ahlaki Özsaygı Ölçeği	1		
2- Rosenberg Öz Saygı Ölçeği	,46**	1	
3- Ahlaki Kimlik Ölçeği	,52**	,30**	1

** p < .01

Ahlaki Özsaygı Ölçeği’nin ölçüt bağıntılı geçerliği, benzer yapıları değerlendiren diğer psikometrik ölçeklerle arasındaki ilişki düzeyi incelenerek belirlenmiştir. Yapılan analiz sonucunda, Ahlaki Özsaygı Ölçeği ile Rosenberg Öz Saygı Ölçeği arasında pozitif yönde, orta seviyede ve istatistiksel açıdan anlamlı bir korelasyon olduğu görülmüştür ($r = .46, p < .01$). Bu bulgu, Ahlaki Özsaygı Ölçeği’nin, özsaygının genel boyutunu ölçen yaygın bir ölçekle beklenen doğrultuda ilişkili olduğunu ve teorik beklentilerle uyumlu veri sağladığını ortaya koymaktadır.

Buna ek olarak, Ahlaki Özsaygı Ölçeği ile Ahlaki Kimlik Ölçeği arasında da pozitif yönlü, orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = .52, p < .01$). Bu sonuç, Ahlaki Özsaygı Ölçeği’nin ahlaki benlik algısı gibi benzer kavramlarla tutarlı biçimde bağlantı kurduğunu ve kuramsal temellerle örtüşen bir yapı sunduğunu desteklemektedir.

Güvenirlilik

İç tutarlık ve homojenlik koşullarının sağlanıp sağlanmadığını değerlendirmek için Cronbach Alpha değeri incelenmiştir. Cronbach Alpha 0 ve 1 arasında değerler alabilmektedir. 0,70 üzerindeki değerlerin güvenilir olduğu kabul edilmektedir (Gerbing ve Anderson, 1988). Ahlaki Özsaygı Ölçeğinin Cronbach Alfa katsayıları Tablo 4’te verilmiştir.

VII. BASKENT INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES

Tablo 4. Ahlaki Özsaygı Ölçeği İçin Cronbach Alpha Güvenirlik Değerleri

Ölçek	Madde Sayısı	Cronbach Alpha Değeri
Ahlaki Özsaygı Ölçeği	7	,90

Tablo 5 incelendiğinde Ahlaki Özsaygı Ölçeğinin Cronbach Alfa katsayısının ölçeğin geneli için .90 olduğu görülmektedir. Cronbach Alpha katsayısının 0.80'den büyük olması ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir (Özdamar, 2004). Dolayısıyla ölçeğin iç tutarlık seviyesi yüksek seviyede güvenilirlik ifade etmektedir.

Bu araştırma, Clucas ve arkadaşları (2022) tarafından geliştirilen Ahlaki Öz Saygı Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması ve psikometrik özelliklerinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmada elde edilen bulgular, ölçeğin orijinalindeki tek boyutlu yapı modelinin Türkçe versiyonunda da geçerli olduğunu ve yüksek güvenilirlik düzeyine sahip olduğunu göstermektedir. Yapılan doğrulayıcı faktör analizi ve Cronbach Alfa katsayısı (.90) sonuçları, ölçeğin hem yapısal geçerliliğini hem de iç tutarlılığını güçlü biçimde desteklemektedir. Ayrıca, ölçüt geçerlik analizlerinde Ahlaki Öz Saygı Ölçeği'nin Rosenberg Öz Saygı ve Ahlaki Kimlik ölçekleri ile anlamlı ve pozitif korelasyonlar sergilemesi, ölçeğin teorik beklentilerle tutarlı olduğunu ve benzer kavramlarla ilişkilendirilebilirliğini ortaya koymuştur.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu bulgular, öz saygı kavramının sadece kişinin özbenlik algısından ibaret olmadığını, aynı zamanda ahlaki değerler, karakter bütünlüğü ve toplumsal itibar gibi boyutları da içerdiğini vurgulayan güncel kuramsal yaklaşımlarla uyumludur (Clucas vd., 2023; Rodrigues Bezerra, 2017). Ahlaki Öz Saygı Ölçeği, bu bağlamda, Türkiye'de ahlaki ve değer temelli öz saygıyı ölçebilen önemli bir araç olarak oluşturulmuştur. Ölçeğin kullanımı, psikolojik danışmanlık, eğitim ve sosyal bilimler alanlarında, değer temelli müdahale ve değerlendirmelerin bilimsel temeller üzerine kurulmasını sağlayacaktır.

Bununla birlikte, çalışmanın bazı sınırlılıkları göz önünde bulundurulmalıdır. Örneklemin yalnızca 18 yaş üstü yetişkinlerden oluşması, ölçeğin farklı yaş gruplarında veya kültürel bağlamlarda genellenebilirliğini kısıtlamaktadır. Gelecekte yapılacak araştırmaların, çocuk ve ergen nüfusları da kapsayacak şekilde ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarını genişletmesi önerilmektedir. Ayrıca, ölçeğin klinik uygulamalarda ve eğitim ortamlarında kullanılması, uygulama sonuçlarının değerlendirilmesi ve bu yönde gelişimlerin sağlanması önemlidir.

Sonuç olarak, Ahlaki Öz Saygı Ölçeği'nin Türkçe formu, ahlaki boyutta öz saygıyı ölçmek isteyen araştırmacılar ve uygulayıcılar için güvenilir ve geçerli bir araç olarak kullanılabilir. Bu çalışma, Türkiye'de ahlaki özsaygı alanındaki bilimsel bilgi birikimine katkı sağlamasının yanı sıra, değer temelli psikolojik değerlendirme ve müdahale süreçlerine destek sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Baumeister, R. F. (2003). *Self-esteem: The puzzle of low self-regard*. Springer Science & Business Media.

Clucas, C., Green, M., & Stevenson, J. (2023). Appraisal self-respect: A new construct and its implications for self-esteem research. *Journal of Personality and Social Psychology*, 125(4), 745–763.

VII. BASKENT INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES

- Coopersmith, S. (1981). *The antecedents of self-esteem*. W. H. Freeman.
- Coopersmith, S. (1987). *Self-esteem inventories*. Consulting Psychologists Press.
- Coopersmith, S. (2002). *Self-esteem inventories manual*. Mind Garden.
- Coşkun, S., & Eren, E. (2024). Özsaygının psikolojik iyi oluş üzerindeki etkileri: Ölçek geliştirme ve uyarlama çalışmaları. *Psikoloji ve Eğitim Dergisi*, 39(2), 89–105.
- Çuhadaroglu, F. (1986). *Adolesanlarda benlik saygısı* (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Gerbing, D. W., & Anderson, J. C. (1988). An updated paradigm for scale development incorporating unidimensionality and its assessment. *Journal of Marketing Research*, 25(2), 186–192.
- Garaigordobil, M. (2015). Cyberbullying in adolescents and youth in the Basque Country: Sociodemographic characteristics and psychological profile of bullies and victims. *Anales de Psicología*, 31(2), 397–405.
- Greenberger, E., Chen, C., Dmitrieva, J., & Farruggia, S. P. (2002). A longitudinal study of self-esteem, depressive symptoms, and adolescent problem behavior. *Journal of Youth and Adolescence*, 31(1), 93–102.
- Guilford, J. P., & Fruchter, B. (1973). *Fundamental statistics in psychology and education* (5th ed.). McGraw-Hill.
- Kristjansson, K. (2007). *Justifying emotions: Pride and the emotions of self-assessment*. Routledge.
- Kürüm, B., & Ekşi, H. (2022). Kimlik kavramına ahlaki bir bakış: Ahlaki kimlik ölçeğinin geliştirilmesi ve psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 20(43), 135–167. <https://doi.org/10.34234/ded.1055143>
- Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A., & Ólafsson, K. (2011). *Risks and safety on the internet: The perspective of European children*. EU Kids Online, LSE.
- Özdamar, K. (2004). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi* (Genişletilmiş 5. Baskı). Eskişehir: Kaan Kitapevi.
- Pottard, R. (2017). The relationship between self-esteem and academic achievement: A meta-analysis. *Educational Psychology Review*, 29(3), 423–452.
- Renger, D. (2024). Honor-based self-esteem and its influence on social interactions. *Personality and Individual Differences*, 206, 112312.
- Rodrigues Bezerra, J. (2017). Appraisal-based self-respect and its role in moral decision-making. *Ethics & Behavior*, 27(5), 321–339.
- Rodriguez, A., Fernandez, M., & Suarez, P. (2020). Development and validation of the Cyberbullying Tendency Scale for Adolescents (CTSA). *Journal of Adolescent Research*, 35(6), 713–732.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princeton University Press.
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H., & Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of Psychological Research Online*, 8(2), 23–74.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2001). *Using multivariate statistics* (4th ed.). Allyn & Bacon.
- Taforodi, R. W., & Swann, W. B. (1995). Self-liking and self-competence as distinct dimensions of global self-esteem. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68(4), 663–677.